

Jak usnadnit studentské živobytí

DANIEL MÜNICH

Mezi témata minulého týdne patřily univerzální studentské půjčky (USP). Zájem inicioval ekonomický poradní orgán vlády (NERV), který se konsenzuálně shodl, jak by mohl systém USP v Česku fungovat. Obratem se v LN objevila spekulace, zda skutečným cílem není „přikrmit“ Českomoravskou rozvojovou a investiční banku (ČMZRB), která by měla pro systém získávat kapitál na finančním trhu (Rozvojová sobě, LN 9. 9.). Je namístě vysvětlení, že přikrmování této banky cílem skutečně není.

Potřebný kapitál na USP činí řádově miliardy korun ročně. Že se je podaří najít ve státním rozpočtu, je stejně pravděpodobné, jako že spadnou z nebe. Obchodní banky, jak vysvětlím dále, problém uspokojivě nevyřeší. USP jsou totiž finančním produktem odlišným od toho, co lidé znají jako spotřební úvěry na lednice, leasingy na auta nebo hypotéky na bydlení.

Prvořadým cílem systému USP je usnadnit živobytí a případně placení školného zájemcům o studium, kteří nemají dostatek prostředků vlastních, od rodičů či z příležitostné práce. Studie dokladují, že takových studentů je dnes v ČR hodně.

Aby univerzální studentská půjčka sloužila svému cíli, nesmí být podmíněna schopností studenta či ochotou jeho rodičů ručit. To by popíralo základní požadavek, aby přístup k půjčce a vzdělání nebyl omezen sociálněekonomickým zázemím žadatelů. Připomeňme, že za hypotéku lze ručit koupeným bytem nebo stavěným domem. V případě USP ručení mozem nebo vlastní osobou nepřichází v úvahu, pokud tedy nehodláme zavést otrokářství.

Aby byla půjčka zajímavá a potřební studenti se jí nebáli, jinak by to celé postrádalo smysl, nesmí hrozit riziko platební neschopnosti. Pokud příjem dlužníka klesne pod určitou úroveň, nesmí mu hned za dveřmi hrozit exekutor. Proto musí být splátky odvozovány kontingenčně – procenty z příjmů nad určitou úrovní.

Podmínky pro všechny stejné Klíčové je, aby úroková míra půjček byla přijatelně nízká. Není jednoduché toho dosáhnout. Podmínky musí být stejné pro všechny. K jednotnému produktu však nemají obchodní banky moc co přidat. Není třeba složitě a odborně ověřovat bonitu klientů a zajišťovat ručení. U jednotného produktu nemá smysl ani konkurence bank. Ta by vyžadovala marketing a prostředníky, kteří by pouze přetahovali klienty mezi bankami. Žádná přidaná hodnota by tím nevznikala, zato zbytečné náklady ano. A přirozeným cílem bank je zisk, který by byl jen dalším zbytečným nákladem systému.

Náklady, žádné dobro totiž není zadarmo, je třeba minimalizovat i na straně výběru splátek. Akontingenční výběr dokáže realizovat levněji stát než banky v rámci výběru daní z příjmů a pojistného. Pokud by takový systém musela zřizovat každá banka, znamenalo by to jen další zbytečné náklady. Banky by navíc za USP vyžadovaly státní záruky a horké brambory nesplácených půjček by státu stejně zůstaly. Banky by se navíc musely prolomit zdí daňového tajemství.

Aby byl systém dlouhodobě samofinancovatelný, veškeré náklady se musejí promítnout do úrokové míry půjček. Ty by tak přestaly být pro potřebné studenty zajímavé a systém by pozbyl původního smyslu. Ale obchodní banky zkrátka nepřijdou. Povedou studentům účty, na které jim budou půjčky zasílány, a studentům budou moci nabídnout vlastní produkty, za které ovšem budou vyžadovat ručení, tvrdé splátkové termíny a vysoké úroky.

Řešení doporučené poradním orgánem NERV nabízí nejen funkčnost, ale i dosažení základních cílů. Jde o obdobu modelu úspěšné praxe Velké Británie. Dává to již současným středoškolákům šanci na materiální podmínky vysokoškolského studia jako například ve Skandinávii či Holandsku.